

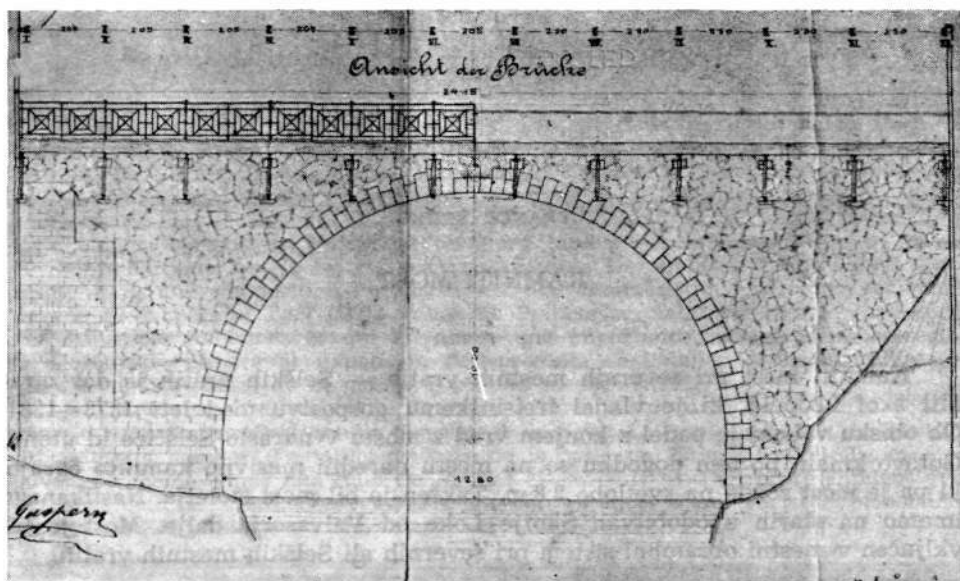
KAMNITI MOST

Kamniti most pri severnih mestnih vratih — Selških vratih je dal zgraditi škof Leopold, ki je vladal freisinškemu gospostvu med leti 1378—1381. Ob obisku v Loki je padel s konjem vred z mostu v naraslo Selščico in utonil. Gotovo kmalu po tem dogodku so na mostu naredili masivno kamnito ograjo, ki pa je most zožila na svetlobo 2,8 m. Takšen je bil most stoletja. Naslikanega imamo na starih upodobitvah Škofje Loke od Valvasorja dalje. Most je bil vključen v mestni obrambni sistem pri severnih ali Selških mestnih vratih.

Okrog leta 1870 so se že pripravljali, da bi most razširili. Loka je dobila na Trati železnico in promet preko Kamnitega ali Kapucinskega mostu se je močno povečal, zlasti zato, ker so bili drugi loški mostovi, pri Krennerjevi tovarni (Lahov most pri Šeširju), Finferjev most v Sovodnju na Studencu in Puštalski most, leseni in večkrat v slabem stanju in neprevozni. Leta 1870 z rekonstrukcijo Kamnitega mostu še niso uspeli.

Misel na razširitev mostu so obnovili leta 1884. Oskrbeli so načrt rekonstrukcije. Načrte in predračun je izdelal c. kr. okrajni inženir Konrad Grimm. Maja 1884 so na občinski seji obravnavali vprašanje razširitve mostu. Stroški bi znašali 1550 goldinarjev. Cestni načelnik Janez Guzelj je zelo priporočal to delo, prav tako nekateri odborniki. Ker pa je bila občinska blagajna prazna, most pa je spadal po mnenju nekaterih odbornikov v okrajno pristojnost, so razširitev odložili.

Ponovno so vprašanje mostu postavili na občinsko sejo avgusta 1887. Odborniki se niso mogli zediniti, kdo bo prevzel vodstvo del. Nekateri so bili mnenja, naj most gradi cestni odbor, stroške pa naj prevzame okrajna blagajna. Občina bi dala v tem primeru le dotacijo. Pokazalo pa se je, da bodo morali sami ugrizniti v kisló jabolko, ker se okrajno glavarstvo v Kranju prav nič ni brigalo za loški mestni most. Na sejo so poklicali posestnika Franca Ziherla, ki je takrat prezidaval hlev ob mostu. Od njega so za 200 gl. kupili del sveta na kapucinski strani mostu, Ziherl pa se je umaknil z zidom na svoj svet. Tako so pridobili nekaj več prostora tam, kjer je sedaj Fojkarjeva hiša. Za vodstvo del so zaprosili cestni odbor, ki pa je nadzorništvo odklonil. Na drugi septembrski seji so izvolili poseben 5-članski odsek za razširjenje Kapucinskega mostu. V odsek so prišli »per acclamationem« župan Valentin Sušnik, občinski svetovalec Alojz Krenner, Jur Deisinger, Janez Guzelj in odbornik Jakob Gašperin. Na tej seji so tudi sklenili, da se Grimmova rekonstrukcija ne sprejme. Odsek so zadolžili, naj pripravi nove načrte in predračune.

Stranski pogled na most po načrtu inž. A. Žužka iz 1887. Oblika ograje je bila med delom spremenjena. (Zgodovinski arhiv v Skofji Loki)

Načrte in predračune so zaupali v delo inženirju Antonu Žužku, c. kr. stavbnemu praktikantu iz Kranja. Novembra 1887 so bili načrti gotovi. Občina si je pri Okrajnem glavarstvu v Kranju preskrbela gradbeno dovoljenje. S posebnim razglasom je županstvo naznanilo:

St. 1442

Razglas

C. kr. Okrajno glavarstvo v Kranju naznanja, da bo dne 14. tm. ob 9. zjutraj se vršil ogled v namen razširjanja Kapucinskega mostu in da se k temu vabi vsak, komur je stvar mar.

Na ovire, ki bi se po končanem ogledu naprej prinesle, bi se ne moglo več ozir jemati.

Škofja Loka, 10. 12. 1887.

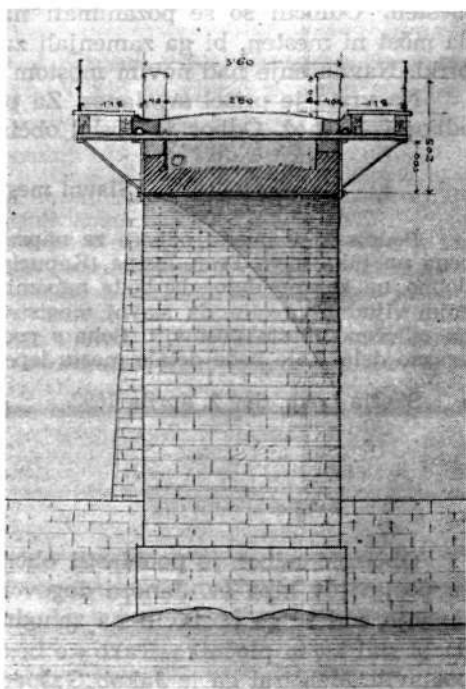
Valt. Sušnik.

Šestnajstega decembra 1887 je glavarstvo dovolilo rekonstrukcijo mostu. Za 6. februar 1888 so razpisali javno licitacijo prevzema del. Trikrat so ofert objavili v Laibacher Zeitung in enkrat v Slovenskem Narodu. Izklicna vsota del je bila naslednja:

zidarska in težaška dela	473,18 gl
kamnoseška dela	429,65 gl.
železnina	889,01 gl.
tesarska dela	459,08 gl.
skupaj	2250,92 gl.

Na licitacijo je prišlo več privatnih ponudnikov in celo firma Tönies. Vsak od teh pa bi licitiral le eno vrsto del. Tega pa občina ni hotela. Zato so se odločili za prevzemnika celotnih del. Za 2700 gl. je delo prevzel »podvzetnik«, trgovec in veleposestnik Anton Lončarič iz Selc-Vinodola pri Reki. Dodatna dela, ki bi se še pokazala, pa bi plačali posebej. Rok za izvedbo del je bil določen od srede aprila do konca junija. Tedaj so most zaprli za ves promet. S posebnimi dopisi in razglasi so občinstvu naznanili zaporo. Obvestili so tudi vodstvo deške in nunske šole, da je otrokom prepovedan prehod preko mostu. Nekateri občinski odborniki so želeli, da bi za neovirano peš pot naredili zasilno brv malo više pri Koširjevem mlinu, vendar občinska seja predloga ni osvojila. Nadzorstvo nad deli je prevzel inž. Žužek.

Rok dogotovitve se je zavlekel. Pokazala se je potreba dodatnih investicij. Narediti je bilo treba pokrit kanal do Selščice tik ob mostu na mestni strani. Prav tako so morali prizidati nekaj opornega zidu pri danes podrti mesnici ob Kasarni in pri Bogatajevi hiši proti Vincarjem. Dodatne naprave so delo podražile. Poleg občinskega denarja je Cestni odbor nakazal 1000 gl. Za podporo so zaprosili Deželni odbor, ki pa je bil užaljen, ker mu že prej niso priglasili rekonstrukcije. Iz Loke so mu morali poslati načrte in proračune. K predelavi so primaknili 500 gl. z izrecno zahtevo, da morajo biti železni držaji pri ograji visoki 110 cm in konzolno podprti. Za 500 gl. se je splečalo spremeniti načrt in upoštevati pripombe. Inž. Žužek je zamislil novo ograjo po vzoru Francevega oziroma Ferdinandovega mostu v Gradcu. Povoljno ograjo je potem dobavil Ahčin iz Ljubljane. Ponovno prošnjo za 600 gl. posojila pa je Deželni odbor zavrnil. Prav tako jim je 1000 gl. posojila zavrnila Ljubljanska hranilnica.

Načrt inž. A. Zužka iz 1887 za razširitev mostu s hodnikom na vsaki strani. Vidna je še stara kamnita ograja. (Zgodovinski arhiv v Škofji Loki)

Vsa dela so veljala 3300 gl. Defecit so skušali pokriti na različne načine. Za leto 1889 so nameravali zvišati davke, vendar odborniki niso bili enotni glede zvišanja. Poskusili so še s prostovoljnimi prispevki občanov. Večje vsote so darovali: stavbenik Molinaro, tovarnar Krenner, bivši župan Mohar, vitez Strahl in Dolenc iz Stare Loke, župnik Soklič, mestni zdravnik dr. Arko in podobčina Zminec ter seveda še cela vrsta meščanov. Celo v Železnike so prosili za pomoč. Podjetnika Lončariča pa so prosili, da bi počakal nekaj časa na plačilo z obrestmi. Januarja 1889 so sklenili likvidacijo računov. Tridesetega julija 1889 pa je ob letu inž. Žužek v imenu Lončariča zaprosil, da naj po kolavdaciji mostu Lončariču vrnejo vplačano kavcijo, ki jo je moral položiti ob pričetku del.

Zdi se, da so brez dviganja davkov most z združenimi močmi poplačali. Kljub denarnim težavam so se zavedali pomembnosti opravljenega dela. Že po licitaciji so na občinski seji 7. februarja 1888 odločili, da bodo postavili sredi mostu soho sv. Janeza. Kip naj bi postavili iz prostovoljnih darov. Vendar je moral svetnik še malo počakati.

Najprej so most krstili. Cesar Franc Jožef je leta 1888 obhajal 40-letnico vladanja. Odborniki so predlagali, da bi se most imenoval Franc Jožefov most. Na decembrski seji 1888 je župan prebral dopis glavarstva v Kranju, da je »cesar dovolil Kapucinski most imenovati Franc Jožefov most ob 40-letnici vladanja«. Odborniki so to poročilo sprejeli z »živijo klici«. V Tomanovi kamnoseški delavnici v Ljubljani so za 13 gl. naročili votivno tablo iz višnjevega marmorja s pozlačenim napisom. Kam je pozneje prešla ta plošča, ne vemo. Verjetno so jo odstranili leta 1918.

Na decembrski seji so se sicer še pričkali, čigav je most, okrajen, cesten ali mesten. Odločili so se pozanimati na pristojnem kraju. Če bi se pokazalo, da most ni mesten, bi ga zamenjali za lesenega Lahovega pri Krennerjevi fabriki. Navdušenje nad novim mostom je bilo res veliko.

Na vrsto je prišel sv. Janez. Za postavitve spomenika so sestavili poseben odbor treh mož. Odbor je poslal občini naslednji dopis:

Slavni mestni magistrat!

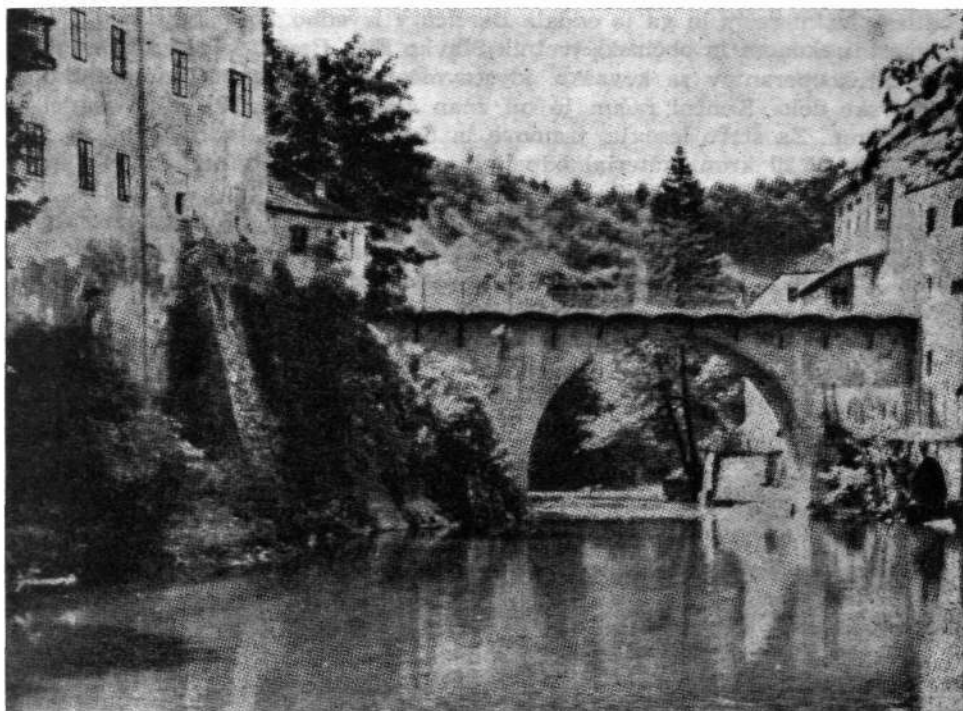
Podpisani v imenu odbora za napravo in postavljenje kipa sv. Janeza Nepomucena na tukajšnjem Fran-Josipa (Kapucinskem) mostu slavno — istemu s tem spodobno na znanje dajo, da bode napominjani kip do vel. noči dogotovljen, ter ob enim vljudno prosijo, da slavni magistrat da potrebno dovoljenje, da se sme soha na odločeno mesto postaviti. Soha s podklado vred tehta do 250 kilogramov in je krasno delo, koje bode delalo mestu lepoto.

Škofja Loka, dne 2. aprila 1892.

za odbor:

Jak. Gasperin
Josef Hafner
M. Koceli.

Občinski odbor je pooblastil občinsko predstojništvo, da so se z odborom za postavitve kipa sv. Janeza dogovorili, kje ga bodo postavili. Prevladalo je mnenje, naj bi ga postavili na zahodno stran mostu, na sredino, vendar tako, da bi stal izven pločnika. Tako ne bi oviral hoje po hodniku. Tako so kip tudi postavili. Montiral ga je Jakob Gašperin. Na podstavku kipa je napis: »Župnik

Kamniti (kapucinski) most v Skofji Loki

Ivan Tomažič — Postavili farani — Mod. J. Grošel, vlival Tratnik.« Na visokem podstavku je spredaj loški mestni grb. V kip so vložili poseben spis naslednje vsebine:

V večni spomin!

Kip sv. Jan. Nep. na Fran Jos. ali Kap. mostu napravil se je iz prostovoljnih doneskov, ki so se nabirali v ta namen. Spomenik stane nad 700 f. avstr. velj.

Postavil in slovesno blagoslovil se je 4. nedeljo po vel. noči — to je — dne 15. maja 1892, ko je bil v Rimu papež Leon XIII; cesar avstr. Fr. Jos. I; knezoškof Ljublj. Dr. Jak. Missia; mestn. župnik Iv. Tomažič in kap. F. Erker; ključarja Jan Hafner, posestnik v Šk. Loki št. 101 in Avg. Sušnik, pos. ravno tu št. 124; župan mestni V. Sušnik; munski spovedn. mons. Matija Jeriha; kap. gvard. P. Jakob Jeršin.

Kip vliel se je v delalnici Leop. Tratnika v Ljublj.; železninsko delo izvršil je domačin Jak. Gašperin.

Slovesno blagoslovil je dekan Starološki g. Matej Kožuh, rojak domačin Škofje-loški.

Skofjaloka dne 15. maja 1892.

Ivan Tomažič m. p.

Ferd. (podpis uničen)

Ob blagosloovitvi so izdali poseben letak s podobo svetnikovega kipa. Kljub rekonstrukciji je most ohranil lesene hodnike na železnih traverzah in konzolah. Leta 1901 so se na seji mestnega sveta 31. sušca odločili zabetonirati pešpot pri mostu. Načrt in proračun je izdelal domačin zidarski mojster Alojz Berčič iz Stare Loke. Berčičev proračun je znesel 862 kron. Občina je delo

vodila v lastni režiji in ga je oddala Berčiču v izvedbo. Nadzornik nad deli je bil mestni ekonom in občinski svetnik Slavko Flis. Berčič je zaposlil še nekaj domačih kooperantov za kovaško, ključavničarsko, kleparsko, kamnoseško in pleskarsko delo. Končni račun je bil znan že 8. junija 1901 in je znesel le 585,12 kron. Za staro lesovje, tramove in deske pa so naredili javno dražbo, kjer je za 48,20 kron material odpeljal sosed Leopold Hafner, vulgo Feškov Polde.

Prva in druga svetovna vojna sta mostu prizanesli. Povečan promet je škodoval predvsem pločnikom. Leta 1974 je most dobil novo železobetonsko ploščo in nove pločnike. Izgled mostu je ostal star.

Viri in literatura

Viri: Arhiv občine Škofja Loka, Zapiski sej občinskega odbora, t. e. 3—5; Komunalne in gradbene zadeve (spomeniki), t. e. 100; Komunalne in gradbene zadeve (Kapucinski most), t. e. 101.

Literatura: *Fr. Pokorn*, Loka, DiS 1894. — *Fr. Planina*, Znamenitosti Škofje Loke, Loški razgledi II, 1955, str. 119.

Résumé

LE PONT DE PIERRE

Le pont de pierre à travers la rivière de Selščica lequel se trouve près de la porte du Nord de la ville de Škofja Loka fut construit par Leopold, l'évêque de Freising qui gouvernait la ville de Škofja Loka dans les années 1378—1381. En visitant la ville, il tomba du pont avec le cheval-même et il se noya. On bâtit, probablement peu après cet événement, une balustrade en pierre massive qui rétrécit le pont de 2,8 m. C'est dans cette forme que le pont resta pendant des siècles et qu'on peut le voir peint sur les anciennes vues de Škofja Loka à partir de Valvasor.

Dans la deuxième moitié du XIXe siècle, le pont devenait trop étroit pour la circulation qui allait augmentant surtout à cause du chemin du fer voisin. Les projets définitifs pour un élargissement furent faits par l'ingénieur Anton Žužek en 1887. La réalisation des travaux fut confiée à Anton Lončarič de Selce Vinodol près de Rijeka, le maçon qui sortit vainqueur d'un concours. Le pont fut élargi des deux côtés d'un passage pour les piétons. Le passage est porté par des traverses et il est renforcé en plus par une console. La nouvelle balustrade était en fer tandis que le reste de la construction du passage restait en bois. La reconstruction fut financée par la commune de Škofja Loka, par le comité départemental des routes et par le comité d'état, tandis que le reste des frais fut couvert par les contributions volontaires. Comme la reconstruction du pont coïncidait avec le quarantième anniversaire de gouvernement de l'empereur François Joseph Ier, on demanda à l'empereur la permission d'emprunter son nom pour l'appellation du pont. En 1888, on inaugura une plaque votive qui ne sa conserva point. En 1892, on fit ériger pas les contributions volontaires une statue de Saint-Jean. La sculpture fut modelée par la sculpteur Josip Grošelj de Selce, et elle fut fondue en bronze dans l'atelier de Tratnik à Ljubljana. En 1901, les passages pour les piétons furent bétonnés aux frais de la commune par le maître maçon Alojz Berčič de Stara Loka. Le pont a subi sans dommages les deux guerres mondiales et il a été radicalement rénové en 1974 tout en conservant son ancien aspect.